

Skacze obunóż przed siebie i w miejscu na jednej nodze. Przeskakuje nad różnymi przeszkodami i zeskakuje ze stopnia.

Weryfikuje własny wizerunek, co jest możliwe dzięki wzrastającej samoświadomości oraz obserwacji i analizie wpływu, jaki wywiera na otoczenie.

Rzuca, chwytą i toczy przedmioty. Potrzeba ruchu i eksploracji motywuje go do doskonalenia jazdy na rowerze

Posługuje się pismem lustrzanym i pisownią fonetyczną.

Podczas ubierania się jego ruchy są już sprawne i w dużym stopniu zautomatyzowane.

Rozpoznaje symbole i próbuje je odwzorowywać.

Lubi wyzwania intelektualne, chętnie rozwiązuje zagadki słowne i kalambury pantomimiczne.

Porównuje przedmioty pod kątem różnic i podobieństw.

Buduje trójwymiarowe modele z klocków, lepi postaci z plasteliny, wykleja prace plastyczne skrawkami papieru, rysuje, maluje farbami, tworzy proste wycinanki, koloruje, wykleja prace nalepkami.

Umie szeregować i porządkować przedmioty według różnych kryteriów.

Potrafi dokładać i zabierać (dodawać i odejmować) elementy zbioru, lecz podając wynik, przelicza konkrety.

Prawidłowo trzyma narzędzie pisarskie. Podpisuje rysunki swoim imieniem (wielkimi drukowanymi literami).

Odnajduje od 5 do 8 różnic między podobnymi obrazkami oraz brakujące lub niedorzeczne elementy.

Powtarza słowa zasłyszane u dorosłych. Ma zwyczaj wyśmiewać się z każdej dostrzeżonej odmienności.

Coraz częściej mówi o tym, co mu się podoba, co lubi, a czego nie.

Potrzebuje jasno określonych granic i zasad.

Jest chętny do współpracy, rozumie polecenia i podporządkowuje się poleceniom kierowanym do grupy.



Język i mowa

Często 5. rok życia bywa określany wiekiem fascynacji słowem. Rozwój mowy w tym okresie jest ściśle związany z rozwojem społecznym i emocjonalnym oraz z oddziaływaniami zewnętrznymi, kulturowymi. Dynamicznie rozwijają się funkcje językowe we wszystkich trzech aspektach:

- leksykalno-semantycznym,
- morfologiczno-syntaktycznym
- fonologicznym.

Dziecko stymulowane, które ma okazję do bogacenia słownika biernego i czynnego, które jest zachęcane do wypowiadania się i komunikowania, będzie znało o wiele więcej słów niż dziecko bez takich doświadczeń. Dziecko 5-letnie **powtarza słowa zasłyszane** u dorosłych, często pyta o znaczenie różnych zwrotów i sformułowań. W rozwoju dziecka na tę sferę należy położyć duży nacisk: pierwszym etapem każdych zabaw jest upewnienie się co do rozumienia przez dzieci tekstu, zwrotów i pojedynczych słów piosenki i ewentualne ich wyjaśnienie. Przedszkolaki zachęcane są do wypowiedzi, zadawania pytań i odpowiadania na nie, werbalizowania swoich myśli, osądów i stanów.

Dziecko 5-letnie nazywa czynności (stosując odpowiednią formę czasownika), sytuacje, opisuje rzeczywistość za pomocą przymiotników. Doskonali się jego mowa powieściowa – dziecko potrafi przedstawić przebieg zdarzenia, opisać, co się stało, co wydarzyło się w przedszkolu lub w domu. Posługuje się rymowanekami, wierszykami i wyrażeniami metaforycznymi. Jego wypowiedzi stają się coraz dłuższe i bogatsze. Stosuje wszystkie części mowy, w tym spójniki, przysłówki i liczebniki, oraz poprawne formy fleksyjne. Używa słów do określania czasu i relacji przestrzennych. Ma jeszcze trudności w używaniu określeń: *przód, tył, wewnątrz, na zewnątrz, w lewo, w prawo*, jednak pojęcia te znajdują się w strefie najbliższego rozwoju dziecka.

Dziecko 5-letnie słucha uważnie poleceń i rozumie ich treść, a kiedy potrzebuje uporządkować spostrzeżenia, zadaje stosowne pytania. Wzrasta jego wrażliwość słuchowa w zakresie słuchu muzycznego i fonemowego.

5-latek umie naśladować odgłosy otoczenia, śpiewa piosenki. Dobrze funkcjonujący słuch fonemowy stanowi o poprawnym porównywaniu paronimów i różnicowaniu głosek występujących w opozycji, np. *koc – noc* (/k/ – /n/), *bułka – półka* (/b/ – /p/), a także w dostrzeganiu i tworzeniu prostych rymów i aliteracji. Umiejętności fonologiczne w 5. roku życia wyrażają się w dokonywaniu analizy i syntezy sylabowej – dziecko w tym wieku dzieli wyrazy na 2–3 sylaby. Zaczyna też radzić sobie z analizą głoskową, czyli wyodrębnianiem głosek w słowie, początkowo tylko w nagłosie (wyodrębnia pierwszą głoskę), potem w wygłosie (wydziela ostatnią głoskę). Dokonanie analizy głosek w śródgłosie sprawia jeszcze duże trudności, wymaga długiego treningu w formie zabawy inicjowanej przez dorosłych. W zabawach powinno pojawiać się szereg ćwiczeń związanych

z doskonaleniem tych kompetencji: określanie pierwszej sylaby podanego słowa, szukanie słów rozpoczynających się taką samą sylabą, wyodrębnianie głoski na początku słowa itp.

W 5. roku życia ostatecznie kształtuje się wymowa. Mowa dziecka 5-letniego powinna być w pełni zrozumiała dla otoczenia, a głoski – realizowane prawidłowo. Czasem jeszcze może pojawiać się zastępowanie w mowie spontanicznej głosek szeregu szumiącego (/sz/, /ż/, /cz/, /dź/) głoskami szeregu syczącego (/s/, /z/, /c/, /dz/), czyli seplenienie. Jedyna głoska, która w tym okresie może jeszcze nie występować w mowie dziecka, to /r/, jednak pojawiają się próby jej prawidłowego wymawiania. W okresie przejściowym, czyli przed utrwaleniem się poprawnej artykulacji głoski /r/, może wstąpić etap **superpoprawności**, gdy dziecko wymawia ją w nadmiarze (np. *korory* zamiast *kolory*, *karoryfer* zamiast *kaloryfer*). Aby wspierać kształtowanie się wymowy, co ma ogromne znaczenie w nauce czytania i pisania, w zabawach uwzględniać należy szereg ćwiczeń artykulacyjnych. **Wiek 5 lat** sytuuje dziecko na zupełnie innej pozycji wobec świata, ponieważ w tym czasie zaczyna ono rozumieć pojęcie „ja”. Wzrasta jego świadomość wywierania wpływu na otoczenie, ale też konieczności kontroli własnego zachowania, stosowania się do norm oraz uwzględniania zachowań i emocji (!) innych. **To bardzo trudne wyzwanie**. Jeżeli dziecko będzie miało zapewnione warunki do doświadczania siebie wśród innych i nabywania kompetencji społecznych, zbuduje pozytywne wyobrażenie o sobie, co z kolei jest bazą do rozwijania empatii. Wszystko to wiąże się z przemożną potrzebą wyrażania siebie – preferencji, opinii, emocji – i ogromną dynamiką rozwoju umiejętności werbalnych.

5-latek to chłonny doświadczeń odkrywca, który potrzebuje przewodnika.

Autorki: **prof. Marta Bogdanowicz, Emilia Link-Dratkowska**